

З педагогічних журналів 1924 року.

„Путь Просвещения“ №№ 1, 2; „На путях к новой школе“ №№ 1, 2; „Народный учитель“ №№ 1, 2, 3; „Наша школа“ № 1-2; „Педагогическая мысль“ № 1.

В звязку з загальним поліпшенням економічного життя та безумовним піднесенням педагогічної справи, міцнішають і розвиваються педагогічні журнали. Розпочали третій рік існування найсолідніші в нашому союзі педжурнали — „Путь просвещения“ та „На путях к новой школе“; приемним подарунком для учителя-масовика вийшов „Народный учитель“; держаться видання губернiальних органів освіти, як напр. у нас на Україні одеський журнал „Наша школа“ або „Просвещение Донбаса“. На сторінках журналів раз-у-раз з'являються матеріали, з того чи іншого боку цінні або цікаві й стає актуальним бібліографічним завданням стежити за головними, принаймні, педжурналами.

Вихід більшости з наведених вище чисел припав на важкі дні всеозного трауру по Леніну. Звідси сумні чорні рядки, звідси присвячені пам'яті проведиря пролетаріату статті. Найкрапций так-би мовити ансамбль статтів дав безперечно „Народный Учитель“ (№ 2). Сторінки щиро й проникновено написаних статтів примусять багатьох робітників ще раз передумати та перечути невитравну втрату. В журн. „На путях к новой школе“ в центрі велика стаття *А. Лунчарського* „Владимир Ильич и народное просвещение“. Основні точки поглядів та праці Леніна в справі народної освіти виявлено точно й рельєфно. В № 2 „Пути Просвещения“ спиняють увагу цікаві постановкою тем статті: „Ленинизм в просвещении“ — *анонімна* та „Ленин учитель“ *А. Попова*. Раніш за інші журнали „Путь Просвещения“ дав (в № 2) дуже цікавий матеріал: *Т. Сосновий* „Ленин в школе“ (опис однієї з дуже вчасних і важливих усіма сторонами спроб організації „кутка Леніна“ в школі); „Дети о Ленине“ (наведено різні вірші та записи харківських дітей з приводу смерти Леніна).

Переходячи до різноманітного матеріалу взятих в огляд журналів та групуючи статті за принципом тематичности, виділимо в першу чергу статті, які присвячені питанням що-до організації та установки освітньої справи чи окремих типів школи. Тут треба перш за все зазначити статтю *М. А. Настике* двох систем. („Путь Пр.“ №№ 1, 2). Вона широко реферує нараду наркомів освіти С. Р. С. Р., яка відбулася в грудні місяці у Москві й мала внести можливе погодження та необхідне уточнення в освітні системи різних радянських республік.

Далі йдуть статті *Я. Ряппо*: 1) Професиональная школа вместо общеобразовательной словесной школы („Путь Пр.“ № 1); 2) Школьное строительство на селе („Путь Пр.“ № 2). Перша стаття дає глибоке обґрунтування доцільности будувати професійну школу замість якого-небудь типу аморфної загальної освіти; друга, крім зафіксування загальних принципів будування школи на селі, доводить, що основний тип масової школи на найближчий час — чотирьохлітка мусить мислитися, як перший концентр сьомірічної школи соцвиху; будуть існувати повні сьомірічні школи, але й будуть існувати трьохлітні, як другий концентр трудової школи; автор вносить коректив тлумачення кинуті для трьохлітки назви „школа селянської молоді“ і вскриває установку цієї школи і так званої „школи батрацької молоді“.

Тій-же справі присвячено статтю *А. Шейнберг*. К вопросу о школе крестьянской молодежи („На пут. к нов. ш.“ № 2). Про школи соцвиху говорить

ст. *Ф. Тагин*. Школа соцвоса на Україні и перспективы народного образования. („Путь Провс. № 1). Стаття насичена статистичними даними. Деякі з них викликають сумний настрій: шкіл з протягом навчання більш 4-х років—14,5% всіх шкіл, а в сільських місцевостях 8,4%; на школи в 1922/23 р. було витрачено трохи більш за шість мільйонів зол. руб., що виносить на одного жителя—24 коп., себ-то в 22 рази менше, як в Швейцарії в 1904 р. Спробу намітити конкретні контури організації та праці в чотирьохлітці дає ст. *А. Готалов*. Проблема сільської чотирьохлітньої школи (Наша школа № 1—2). Ставить важливу тему, але розвиває занадто коротко (короткі статті взагалі гріх „Нашої школи“) *И. Емельянов*. К вопросу о стыке профшкол с учреждениями соцвоса. (Наша шк. № 1—2).

Дальшу групу статтів, може найчисленнішу, складають статті методичні. „Народный учитель“ навіть не задовольнився самим відділом „Из педагогического опыта“, а завів ще відділ „Новые программы трудовой школы“ з явною метою широкого методичного освітлення їх.

В центрі методичних питань стоїть звичайно питання про „комплексний метод“. Цікаві статті: *П. Блонский*. О так называемом комплексном методе. (Нар. уч. 1924 № 2). *М. Покровский*. О комплексном методе (На пут. к нов. шк. № 1). Тезиси по вопросу о комплексном методе, приняты научно-педагогической секцией Гуса. З цих матеріалів можна довідатись, що у москвичів, з легкої руки яких привився термін „комплексний метод“, є явна тенденція замінити цей термін на інший — „синтетичний“. Активне синтезування, — ось що повинна розвинути нова школа в свого вихованця. Наведений матеріал і з'ясовує, яким повинно бути це синтезування. Синтеза не повинна бути штучна, мусить концентруватися на основних питаннях, а не на дрібницях. Такі комплекси, як „Колодязь“, „Нева“, „Курятник“ є зразки неправильного прийому шкільної праці. Цю синтезу не треба розуміти занадто механічно та прямолінійно, в тому розумінні, що її ніби-то треба переводити що-дня, що-години, що-хвилини. Синтеза повинна бути по силах вихованців, повинна бути неважка та цікава для них, збудована на діяльності дітей. Тому може краще говорити не про „центральні теми“, а про чергову ударну працю, про чергове, ударне, практичне цікаве для дітей завдання, яке концентрує всю працю всіх педагогів даної шкільної групи. У порядку дискусії видруковано в № 1 „На пут. к нов. шк.“ *Ю. В. Пеханович*. О комплексном преподавании в школе 1-ой ступени (сумарний огляд питання). Цікаву справку з минулого робить *Н. В. Чехов* в ст. „К истории метода комплексного преподавания“ (Нар. Уч. № 3).

Конкретні приклади розроблення комплексів знаходимо в статтях: *А. Феоктистов*. Уголки жизни (Путь пр. № 2) (розроблення тем: 1) я; 2) дім; 3) двір; 4) вулиця; дорога, 5) село, 6) місто.) *С. Арцишевская*. Барский особняк (Нар. уч. № 3). *О. Иванова и А. Кузнецова*. Северный край (там-же). *М. Феноменов*. Крестьянские жилища. (Н. уч. № 2). *С. Иванов*. Из практики комплексного преподавания (Педагогич. Мысль № 1) (подано розроблення тем: 1) природа та людина в усі часи року; 2) луг; 3) хліборобське знаряддя; 4) капуста білянка; 5) коза.) *Н. Барabanов*. Опыт изучения волости в летней школе (На пути к нов. ш. № 1). Темы „залізниця“, „сінокос“, „ремесло“ в статті „О комплексном методе“ препод. Новоторжського педтехнікума в № 1 „На пути к нов. шк.“. Про комплекси на ширшому тлі педагогічної праці взагалі: *П. К. Молдавский*. Группа имени Шевченка („Путь Пр.“ № 1).

Про введення комплексної системи не тільки в установи соцвиху, але й в інші типи шкіл говорять статті: *М. Победаленко* Под знаком комплексности (Наша школа № 1—2)—до праці на лікнепах; *И. Хаит*. Комплексная

система в школі політграмоти (там-же), де між іншим наведено розроблені схеми програмів міської та сільської школи політграмоти.

З інших методичних питаць, як видно, найбільшу увагу притягає методика гурткової праці, клубних занять та екскурсій. Треба зазначити статті: *И. Сигов.* Математические кружки в трудовой школе (Пед. Мысль. № 1); наведено конкретні ілюстрації. *С. Щербина.* Клубные занятия по географии в школе (там-же). *Алаштинев. П.* Опыт организации кружков обществоведческого характера с детьми 1-ой ст. („Путь пр.“ № 2); наведено матеріал з досвіду праці в двох гуртках: „Любисток“ (любителей истории культуры) та „Пионер-Безбожник“. Того-же автора стаття: „Опыт антирелигиозной пропаганды среди детей“ (На пути к нов. шк. № 1) з цікавими протокольними записами по засіданнях дітвори в дитячому домі. *Е. Леонова.* Опыт проведения экскурсий с кружком обществоведения (На путях к нов. шк. № 1); екскурсій в гончарну майстерню, на станцію Електроруд, на Победенські шахти. *Мищенко.* Политехнические экскурсии. (На пути к нов. шк. №№ 1, 2). Чимало матеріалу з цього боку дає відділ в жур. „Народный учитель“ — „Краеведческая работа в школе“. Питанню про методи в сучасній школі взагалі присвячено статті: *Сирчинский.* Воспитательно-образовательный процесс и его методы („На путях...“ № 1); „*А. Петрович.* Лабораторный метод в современной трудшколе“ („Наша школа“ № 1—2).

Все більше уваги притяга питання про сільсько-господарський ухил масової трудшколи, величезне значіння сільсько-господарської освіти та відповідну підготовку учителя. „Путь просвец.“ утворює спеціальний „Відділ сільсько-господарської освіти“; „Народный учитель“ — „Сельское хозяйство и народный учитель“; уміщується статті в інших відділах. В цій групі треба зазначити статті: *А. Г—ий.* Сільсько-господарський нахил в сільській школі (П. пр. № 1) — дуже загальна та позверхова. *Д. Третьяков.* Сельскохозяйственный уклон в школе („Наша школа“ № 1—2) — дуже дотепні та серйозні уваги що-до реалізації цієї справи. *Проф. Н. Тулайков.* Сельскохозяйственное направление в народной школе и агрономические опытные станции („На пут. к нов. шк.“ № 2). *С. Альтов.* Агропропаганда и школа (там же); обидві статті — конкретні пропозиції в окресленій назвами статтів справі. Необхідно додати, що „Путь просвещения“ умістив в № 2 „Краткий обзор литературы по вопросам сельско-хозяйственного уклона в школе“ (11 сторінок петиту!), а „Народный учитель“ в № 3 дав стислу бібліографічну справку „Что читать народному учителю по вопросам сельского хозяйства“.

Про друге актуальне питання сьогочасного дня — *комдитрух* матеріалу на диво мало. „Народный учитель“, захопившись мабуть методичними питаннями, не зібрався ні в одному з трьох виданих чисел дати матеріал в цій справі. „На путях к новой школе“ в № 1 дають статтю: „*М. Крупенина.* Юные пионеры и школа“. Автор обмежується короткою історичною справою про дитячий рух та окресленням завдань піонерів в межах школи. Підхід завузький! В № 2 „Пути просвещения“ дано статтю *Дьяковская.* „Первое всеукраинское совещание работников комдетдвижения.“

Ще одне питання скупчує коло себе чимало статтів. Це питання підготовки та перепідготовки учителів. Одним з значних стимулів в цій справі була для наших московських товаришів конференція по педагогічній освіті в Москві в лютому ц. р. Звідси низка статтів в № 2 „На путях к новой школе“ *Н. Крупская.* Конференция по переподготовке; *Г. Шадурский.* Под впечатлением педагогической конференции. *А. Калашиников.* Всерос. конференция по

пед. образованию. *Угарова*. Роль дома работников просвещения. *А. Сапожников*. Районная школа как база самообразовательной работы учительства и повышения педагогического дела. В № 3 „Нар. учителя“ ст. *И. Цветкова* Педагогическая школа на новых путях. Того-ж порядку стаття *Д. Орехова* „Первые шаги“ (Путь пр. № 2) дає цікаві ілюстрації культурно-освітньої ролі педкурсів при їх живому звязку з підприємствами й селянами.

Цим доводиться обмежити огляд найважливіших статтів з останніх чисел головних педжурналів: в короткій бібліографічній справці всього не охопити! Але треба зауважити, що в зазначених журналах залишається ще чимало матеріялу, цікавого чи з інформаційного боку, чи з інших. Цілком вчасно „Народный учитель“ ставить такі теми, як „Просвещение и революция“ (Луначарський в № 1), „Политико-просветительная работа народного учителя“ (Медынский—там же), „Интеллигенция и революция“ (Г. Зиновьев — в № 2), „Сельское учительство и наш союз“ (М. Анисимов — в № 3) и т. п. В тому-ж журналі цікаві малюнки з натури в відділі „Как живет и работает народный учитель“, освітлення чергових наукових проблем у від. „Вопросы науки и научного мировоззрения“. В „Пути Просвещения“ в відділах „Педагогическая жизнь“ та в інших читач знаходить освітлення низки небезінтересних подій з освітнього життя України, Р. С. Ф. Р. та закордону. Досить зазначити такі статті, як: *М. Долинко*. Близайшие задачи союза работников просвещения (№ 2), *Зильберфарб*. Вопросы пролетарского воспитания во Франции (№ 2), *Зильберфарб*. На пути к международному объединению учительства (№ 1), *С. Б—ин*. Детское движение в Америке та багато инш.